

Che Guevara'nın ikinci eşi ve ondan dört çocuk sahibi olan Aleida March'ın Remembering Che kitabı çıkmalı sekiz yıl olmuş ama haberim olmamış, Almancaya da çevrilmemiş. Neyse öğrenince İngilizcesini aldım. Kitap çok sayıda fotoğraf da içeriyor.

Aleida üniversitede pedagoji eğitimi görürken yirmi yaşından önce 26 Temmuz Hareketi'ne katılıyor. Yerleşim merkezleriyle dağdaki grup arasında kuryelik yapıyor. Bu sırada Fidel Castro ve grubu henüz Sierra Maestra'ya çıkmamıştır.

Granma gemisiyle çıkarmanın yapılacağı gün Küba'nın ikinci büyük kenti Santiago de Cuba'da Frank Pais önderliğinde genel grev ve ayaklanma yapılıyor ama başarısızlıkla sonuçlanıyor. Frank Pais öldürülüyor. Amaç Batista ordusunun dikkatini başka yöne çekmektir ama Granma gecikerek iki gün sonra geliyor. Küba devrim tarihinden biliyorsunuzdur, Granma ile gelenlerin büyük bölümü Batista ordusuyla çatışmada hayatını kaybediyor ama az sayıda kişi Sierra Maestra'ya ulaşıyor. Burası küçük köylülüğün yıllardan beri toprak kiraladığı büyük toprak sahiplerine karşı ayaklandığı bir bölgedir. Bu arada Küba Sosyalist Partisi adını taşıyan ve sendikalarda etkin olan komünist parti silahlı mücadeleye karşı çıkıyor ama 26 Temmuz Hareketi ülke çapında örgütlüdür ve savaş geliştikçe komünistler de tutumlarını değiştirmek zorunda kalıyorlar.

Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat kitabında belirttiğim gibi, Küba devrimi komünist partisinin önderlik yapmadığı ilk sosyalist devrimdir. Bu devrimde bağımlı kapitalist bir ülke olan Küba'da işçi sınıfı da geri planda rol oynamıştır.

Aleida Sierra Maestra'ya gittiğinde Che ile tanışıyor. İlk düşüncesi "yaşlı bir adam ama elleri dikkat çekecek kadar güzel..." oluyor. Aslında aralarında on yaş fark var ama Che yaşından büyük gösteriyor. Okuyunca daha önce dikkat etmediğim Che'nin ellerine baktım, gerçekten değişik ve güzel...

Aleida dağda kalmak ve savaşa katılmak istiyor ama tekrar kuryelik yapmak zorunda kalıyor. İsrar edince hemşire yapmak istiyorlar, kabul etmiyor, Che'nin yanında çatışmalara gidiyor.

Aleida “lkemi ve kendimi kurtarmak için savaşa katıldım” derken birçok devrimci için geçerli olan, kimilerinin farkında olmadığı önemli bir gerçeği açıklıyor: devrimci mücadele kişisel olarak da size bir şeyler vermelidir. O mücadeleden kişisel olarak da kazanlarınız oluyorsa, hayat tecrübeniz artıyor, çok şey ğreniyorsanız, başarısızlık durumunda yıkılmazsınız. Başarılı olursanız daha iyi tabii...

Aleida bir süre sonra Che'yi sadece yetenekli bir komutan olarak değil, erkek olarak da görmeye başlıyor ama aralarında henüz yakınlaşma yoktur.

şiddetli çatışma yaşayarak Santa Clara kentini aldıklarında birlikte yürürlerken Che birden kişisel hayatından söz etmeye başlıyor. Perulu politik bir mülteciyle evli olduğunu, ondan üç yaşında bir kızı bulunduğunu ama anlaşamadıklarını ve ilişkilerinin bittiğini anlatıyor. Aleida dinliyor ama anlamıyor. “Che evli olmadığına anlatıyordu ama ben anlamıyordum!” der kitabında...

Che savaşta yaralandığında bakıcısı Aleida’dır ama hemen ayağa kalkıp komuta görevini sürdürüyor. Batista kaçıyor, devrim kazanıyor, Havana’ya giriyorlar.

Che’nin işi fazlasıyla artıyor çünkü kendisi doktordur ve eğitimli bir kişidir, gerillalar arasında ise çarpışmaktan başka konulardan anlayanların sayısı azdır. Aleida Che’nin sekreterliğini yapıyor, görüşmek için gelenlerle randevularını ayarlıyor, mektuplarını yazıyor.

Bir gün Che eski eşine hitaben bir mektup yazıyor ve daktilo etmesi için Aleida’ya veriyor. Che mektupta boşanmaları gerektiğini çünkü Küba’da mücadele içinde tanıdığı bir kadınla evleneceğini yazıyor. Aleida “Kiminle evleneceksin?” diye soruyor. Che de “Seninle,” diyor.

Enteresan bir konuşma...

Devrimden sonra Che’nin önceki eşi Hilda adaya geliyor. Aleida kendilerine zorluk çıkardığından söz ediyor ama ayrıntıya girmiyor. Tahmin etmek zor olmasa gerek; Hilda

ayrılmak istemiyor. Evlendiği zamanki Che örnekleri çok olan sıradan bir devrimciydi, şimdi ise dünyanın dikkatini çeken bir devrimin Fidel'den sonra en tanınan kişisidir. Aleida, Hilda'yı rakibi olarak görmediğini yazıyor çünkü Che açık konuşuyor. Birkaç ay sonra evleniyorlar, demek Hilda bir şekilde ikna oluyor.

Doğrusu Che efendice davranmış, bu arada neler olduğu yazılmamış ama Hilda ikna olmasa bile bu evliliğin olacağını anlamıştı herhalde...

Doğrusu da budur. Bir ülkenin düzenini değiştirmişsiniz, Latin Amerika ülkelerindeki başka bir düzenin Medeni Kanunu'nu kim takar?

Her iki kadına da açık davranılmışsa, mesele yoktur.

Bir günde kitabın yarısını okudum, bir-iki güne kadar biter.

Yıllarca önce Frankfurt'ta Che'nin doktor olan kızlarından birisini dinlemek fırsatım olmuştu. Büyük kızı olsa gerek çünkü Che'nin gitmeden önce annesiyle yaptığı konuşmayı hatırlıyordu. Che, "İstersen hoşuna giden bir adamı kahve içmeye çağırabilirsin" der, Aleida tepki gösterir.

Che gidiyordu ve dönmeyeceğini de biliyordu.

Daha önce Kongo'ya gitmiş ve "Bu bir başarısızlığın tarihidir" diye başlayan bir kitap yazmıştı. Kongo'ya 200 kadar Kübalı askerle birlikte ulusal kurtuluş savaşı örgütlemeye giderler. Çombe, Lumumba iktidarını devirmiş, Lumumba öldürülmüş ve ülkede karışıklık başlamıştır. Che ve yanındakiler hayretle görürler ki, ulusal kurtuluş savaşı örgütlemek için geldikleri Kongo'da ulus yoktur; birbirine düşman aşiret türü gruplar vardır. Bir süre sonra geri dönerler.

Ardından Bolivya'ya gidecektir.

Yazın Dergisi'nin Eylül 1997'de çıkan sayısında "Bir Hayat Tarzı Olarak Che" yazısını yazmıştım. Devrimi yapan ön plandaki kadrolardan birisi olarak Küba'dan gitmeyebilirdi, ek olarak bu ülkede değişik bakanlıklarda da bulunmuştu yani fazlasıyla işi de vardı ama O'nu ilgilendiren amaçlarına ulaşmak, yeni Vietnamlar yaratmaktı.

Che hakkında en iyi biyografinin yazarı John Anderson'un kitabı –Türkçeye çevrildi- "Bu adamı dört çocuğunu da geride bırakarak Bolivya'ya götürenin ne olduğunu merak ettim" sözleriyle başlar.

Che bir hayat tarzıdır, amaçları için sahip olduklarından vazgeçebilmenin örneğidir.

Herkesin kendi Che'si vardır ve bu da normaldir.

Deniz Gezmiş'in aksine Che'nin belirgin bir ideolojik evrimi yoktur. Deniz'in 1969'daki Samsun-Ankara yürüyüşündeki politik görüşünü alırsanız kemalist ya da CHP'li olarak kendisine kolayca sahip çıkabilirsiniz; daha sonraki görüşleri ise farklıdır. Eskiden tümüyle kopmamıştır ama farklılaşmıştır. Che'de bu düzeyde farklılaşma yoktur. Kuşkusuz O da yaşadıkça öğrenmiştir ama 1959'da devrimden sonraki görüşleriyle 1967'de öldüğü zamankiler arasında önemli fark yoktur.

Che sosyalist yanından daha çok, vazgeçebilmek, amaçlarının peşinde koşabilmek yanıyla dikkat çeker.

Türkiye ve Küba birbirinden çok uzak ülkelerdir ama Küba devriminin Latin Amerika ülkelerindeki örgütlerden sonra en fazla etkilediği bizdeki devrimci harekettir. 1960'lı yıllarda Mao'nun halk savaşı anlayışının etkisi de bulunmakla birlikte Küba ve Che özellikle THKP-C ve THKO'yu etkilemiştir. Mahir'in Kesintisiz Devrim II-III yazısında bu etki açıkça görülebilir.

1968'in sembol ismi olan Che giderek herkesin kendisinden bir şeyler bulduğu bir insan haline dönüşür. Bu sanıldığı gibi yozlaşma değil genişlemedir. Genişlemek farklı özelliklerin ön plana çıkması demektir. Reel sosyalizmin tarihe karışması bu nedenle Che'nin de benzerini yaşamasını getirmedi.

